CURSUL 3: RELAŢII DE ECHIVALENŢĂ. PARTIŢII. MULŢIMI FACTOR

SAI

1. CLASE IMPORTANTE DE RELAŢII

În tot acest curs ρ va desemna o relaţie pe mulţimea A, adică $\rho \subseteq A \times A$. De asemenea, în loc de $(a, b) \in \rho$ vom scrie $a\rho b$, iar dacă $(a, b) \notin \rho$ vom scrie $a \not\rho\, b$.

Definiţia 1. Spunem că ρ este **reflexivă** dacă $\forall a \in A \;\; a\rho a$.

Observaţia 2. Relaţia ρ este reflexivă dacă şi numai dacă $\rho \supseteq \Delta_A$.

Definiţia 3. Spunem că ρ este **ireflexivă** dacă $\forall a \in A \;\; a\not\rho a$.

Observaţia 4. Relaţia ρ este ireflexivă dacă şi numai dacă $\rho \cap \Delta_A = \emptyset$.

Definiţia 5. Spunem că ρ este **simetrică** dacă $\forall a, b \in A \;\; a\rho b \Rightarrow b\rho a$.

Propoziţia 6. Dată fiind o relaţie ρ pe o mulţime A, următoarele afirmaţii sunt echivalente:
(i) ρ este simetrică.
(ii) $\rho^{-1} \subseteq \rho$.
(iii) $\rho^{-1} = \rho$.

Definiţia 7. Spunem că ρ este **antisimetrică** dacă

$$\forall a, b \in A \;\; a\rho b \wedge b\rho a \Rightarrow a = b.$$

Observaţia 8. Relaţia ρ este antisimetrică dacă şi numai dacă

$$\rho \cap \rho^{-1} \subseteq \Delta_A.$$

Definiţia 9. Spunem că ρ este **tranzitivă** dacă

$$\forall a, b, c \in A \;\; a\rho b \wedge b\rho c \Rightarrow a\rho c.$$

Observaţia 10. Relaţia ρ este tranzitivă dacă şi numai dacă

$$\rho^2 \subseteq \rho.$$

Definiţia 11. Spunem că ρ este **totală** dacă $\rho \cup \rho^{-1} = A \times A$.

Observaţia 12. Relaţia $A \times A$ este reflexivă, simetrică, tranzitivă şi totală.

Propoziţia 13. Relaţia ρ este reflexivă (respectiv ireflexivă, simetrică, antisimetrică, tranzitivă, totală) dacă şi numai dacă ρ^{-1} este reflexivă (respectiv ireflexivă, simetrică, antisimetrică, tranzitivă, totală).

Propoziţia 14. Dată fiind o mulţime nevidă $\mathcal{M}$ de relaţii pe mulţimea A, $\bigcap_{\rho \in \mathcal{M}} \rho$ este o relaţie pe A. Dacă toate relaţiile din $\mathcal{M}$ sunt reflexive (respectiv ireflexive, simetrice, antisimetrice, tranzitive) atunci $\bigcap_{\rho \in \mathcal{M}} \rho$ este reflexivă (respectiv ireflexivă[1], simetrică, antisimetrică, tranzitivă).

Observaţia 15. Dacă relaţia ρ este ireflexivă şi dacă $\sigma \subseteq \rho$, atunci şi σ este ireflexivă.

2. Închideri ale relaţiilor

În lipsa vreunei menţiuni contrare, în acest capitol ρ va desemna o relaţie pe o mulţime nevidă A. Cu $\mathcal{R}(A)$ notăm mulţimea tuturor relaţiilor pe A, adică mulţimea $\mathcal{P}(A \times A)$.

Propoziţia 16. Dată fiind o relaţie ρ pe mulţimea A, există o relaţie σ pe mulţimea A cu proprietăţile:
(i) $\rho \subseteq \sigma$
(ii) σ este reflexivă.
(iii) Dacă pentru o altă relaţie reflexivă $\tau \in \mathcal{R}(A)$ avem $\rho \subseteq \tau$, atunci[2] $\sigma \subseteq \tau$.
În plus, σ cu aceste proprietăţi este unic determinată.

Demonstraţie: Pentru partea de existenţă, definim $\sigma = \rho \cup \Delta_A$.
Evident, $\rho \subseteq \sigma$ şi σ este reflexivă.
Dacă $\tau \in \mathcal{R}(A)$ este reflexivă (adică, conţine Δ_A) şi conţine ρ, atunci τ va conţine şi $\Delta_A \cup \rho = \sigma$.
Pentru demonstrarea unicităţii lui σ, să considerăm σ_1 şi σ_2 cu proprietăţile din enunţ. Atunci, conform (iii), $\sigma_1 \subseteq \sigma_2$ şi $\sigma_2 \subseteq \sigma_1$, de unde $\sigma_1 = \sigma_2$. □

Definiţia 17. Relaţia a cărei existenţă este asigurată de propoziţia 16 se numeşte **închiderea reflexivă** a lui ρ.

[1] În cazul ireflexivităţii, deşi afirmaţia prezentei propoziţii este adevărată, ea nu dă foare multă informaţie. În această situaţie, informaţie mai relevantă ne oferă observaţia 15.

[2] În limbajul pe care îl vom introduce la relaţii de ordine, aceste condiţii spun că „σ este o relaţie reflexivă minimală care conţine ρ”.

Vom nota închiderea reflexivă a lui ρ cu $R(\rho)$.

Corollary 18. $R(\rho) = \rho \cup \Delta_A$.

Propoziţia 19.

$$R(\rho) = \bigcap_{\rho \subseteq \tau \in \mathcal{R}(A);\ \tau \textit{ e reflexivă}} \tau.$$

Propoziţia 20. Dată fiind o relaţie ρ pe mulţimea A, există o relaţie σ pe mulţimea A cu proprietăţile:
(i) $\rho \subseteq \sigma$
(ii) σ este simetrică.
(iii) Dacă pentru o altă relaţie simetrică $\tau \in \mathcal{R}(A)$ avem $\rho \subseteq \tau$, atunci $\sigma \subseteq \tau$.
În plus, σ cu aceste proprietăţi este unic determinată.

Demonstraţie: Pentru partea de existenţă, definim $\sigma = \rho \cup \rho^{-1}$.
Evident, $\rho \subseteq \sigma$ şi σ este simetrică.
Dacă $\tau \in \mathcal{R}(A)$ este simetrică (deci $\tau = \tau^{-1}$) şi conţine ρ, atunci τ va conţine şi ρ^{-1}, de unde $\tau \supset \sigma$.
Pentru demonstrarea unicităţii lui σ, să considerăm σ_1 şi σ_2 cu proprietăţile din enunţ. Atunci, conform (iii), $\sigma_1 \subseteq \sigma_2$ şi $\sigma_2 \subseteq \sigma_1$, de unde $\sigma_1 = \sigma_2$. $\square$

Definiţia 21. Relaţia a cărei existenţă este asigurată de propoziţia 16 se numeşte **închiderea simetrică** a lui ρ.

Vom nota închiderea reflexivă a lui ρ cu $S(\rho)$.

Corollary 22. $S(\rho) = \rho \cup \rho^{-1}$.

Propoziţia 23.

$$S(\rho) = \bigcap_{\rho \subseteq \tau \in \mathcal{R}(A);\ \tau \textit{ e simetrică}} \tau.$$

Propoziţia 24. Dată fiind o relaţie ρ pe mulţimea A, există o relaţie σ pe mulţimea A cu proprietăţile:
(i) $\rho \subseteq \sigma$
(ii) σ este tranzitivă.
(iii) Dacă pentru o altă relaţie tranzitivă $\tau \in \mathcal{R}(A)$ avem $\rho \subseteq \tau$, atunci $\sigma \subseteq \tau$.
În plus, σ cu aceste proprietăţi este unic determinată.

Demonstraţie: Pentru partea de existenţă, definim $\sigma = \bigcup_{n \in \mathbb{N}^*} \rho^n$.
Evident, $\rho \subseteq \sigma$ şi σ este tranzitivă.
Dacă $\tau \in \mathcal{R}(A)$ este tranzitivă (deci $\tau^2 \subseteq \tau$) şi conţine ρ, atunci τ va

conţine şi ρ^2. Inductiv, obţinem $\tau \supset \rho^n$ pentru orice $n \in \mathbb{N}^*$, de unde $\tau \supset \sigma$.

Pentru demonstrarea unicităţii lui σ, să considerăm σ_1 şi σ_2 cu proprietăţile din enunţ. Atunci, conform (iii), $\sigma_1 \subseteq \sigma_2$ şi $\sigma_2 \subseteq \sigma_1$, de unde $\sigma_1 = \sigma_2$. $\square$

Definiţia 25. Relaţia a cărei existenţă este asigurată de propoziţia 16 se numeşte **închiderea tranzitivă** a lui ρ.

Vom nota închiderea reflexivă a lui ρ cu $T(\rho)$.

Corollary 26. $T(\rho) = \bigcup\limits_{n\in\mathbb{N}^*} \rho^n$.

Propoziţia 27.

$$T(\rho) = \bigcap_{\rho \subseteq \tau \in \mathcal{R}(A);\ \tau \text{ e tranzitivă}} \tau.$$

Propoziţia 28. Fie ρ o relaţie pe mulţimea A. Atunci:
(i) $R(S(\rho)) = S(R(\rho))$.
(ii) $R(T(\rho)) = T(R(\rho))$.
(iii) $S(T(\rho)) \subseteq T(S(\rho))$.

Demonstraţie: (i): $R(S(\rho)) = R(\rho \cup \rho^{-1}) = \rho \cup \rho^{-1} \cup \Delta_A = \rho \cup \Delta_A \cup \rho^{-1} \cup \Delta_A = (\rho \cup \Delta_A) \cup (\rho \cup \Delta_A)^{-1} = S(\rho \cup \Delta_A) = S(R(\rho))$.

(ii): Inductiv, $\bigcup\limits_{k=1}^{n} (\rho \cup \Delta_A)^k = \bigcup\limits_{k=1}^{n} \rho^k \cup \Delta_A$ pentru orice $n \in \mathbb{N}^*$. Prin urmare, $R(T(\rho)) = (\bigcup\limits_{n\in\mathbb{N}^*} \rho^n) \cup \Delta_A = \bigcup\limits_{n\in\mathbb{N}^*} (\rho^n \cup \Delta_A) = \bigcup\limits_{n\in\mathbb{N}^*} (\rho \cup \Delta_A)^n = T(R(\rho))$.

(iii): Fie $(a, b) \in S(T(\rho)) = \left(\bigcup\limits_{n\in\mathbb{N}^*} \rho^n\right) \cup \left(\bigcup\limits_{n\in\mathbb{N}^*} \rho^n\right)^{-1}$. Atunci există $n \in \mathbb{N}^*$ şi $c_0 = a, c_1, \ldots, c_n = b$ astfel încât $(c_{i-1}, c_i) \in \rho$ pentru orice $i \in \{1, 2, \ldots, n\}$ sau există $n \in \mathbb{N}^*$ şi $d_0 = b, d_1, \ldots, d_n = a$ astfel încât $(d_{i-1}, d_i) \in \rho$ pentru orice $i \in \{1, 2, \ldots, n\}$. Este însă clar că în oricare din aceste variante avem $(a, b) \in \bigcup\limits_{n\in\mathbb{N}^*} (\rho \cup \rho^{-1})^n = T(S(\rho))$. $\square$

Observaţia 29. Nu putem afirma că are loc relaţia $S(T(\rho)) = T(S(\rho))$: Dacă, de exemplu, definim pe $\{1, 2\}$ relaţia $\{(1, 2)\}$, constatăm că $(1, 1) \in T(S(\rho)) \setminus S(T(\rho))$.

3. Relaţii de echivalenţă. Mulţimi factor

Definiţia 30. Fie ρ o relaţie pe mulţimea nevidă A. ρ se numeşte **relaţie de echivalenţă** dacă este reflexivă, simetrică şi tranzitivă.

Propoziţia 31. Dată fiind o mulţime $\mathcal{M}$ de relaţii de echivalenţă pe mulţimea A, intersecţia lor este relaţie de echivalenţă pe A.

Demonstraţie: Afirmaţia este o consecinţă imediată a propoziţiei 14. □

Definiţia 32. Dată fiind o relaţie ρ pe mulţimea A, intersecţia tuturor relaţiilor de echivalenţă pe A care conţin ρ se numeşte **relaţia de echivalenţă generată de** ρ.

Observaţia 33. Relaţia de echivalenţă generată de ρ este cea mai mică (în sensul incluziunii) relaţie de echivalenţă pe A care conţine ρ.

Propoziţia 34. Relaţia de echivalenţă generată de ρ este egală cu $\bigcup\limits_{n\in\mathbb{N}^*}(\rho\cup\rho^{-1}\cup\Delta_A)^n$.

Demonstraţie: Notăm cu σ relaţia din enunţ. Întrucât $\sigma = T(R(S(\rho)))$, ea este tranzitivă. Cum $\Delta_A \subseteq \sigma$, σ este reflexivă. Definiţia lui σ arată clar şi simetria acesteia. Deci, σ este relaţie de echivalenţă. Evident, $\rho \subseteq \sigma$. Dacă considerăm o relaţie de echivalenţă τ pe A cu $\rho \subseteq \tau$, atunci τ, fiind reflexivă şi simetrică, conţine $R(S(\rho)) = \rho\cup\rho^{-1}\cup\Delta$. Cum însă τ este şi tranzitivă, ea trebuie să conţină şi închiderea tranzitivă a acesteia, adică pe σ. □

Definiţia 35. Fie ρ o relaţie de echivalenţă pe mulţimea nevidă A şi $a \in A$. Prin **clasa de echivalenţă a lui** a **în raport cu** ρ înţelegem mulţimea $\{b \in A : b\,\rho\,a\}$.

Vom nota clasa de echivalenţă a lui a în raport cu ρ prin $\dfrac{a}{\rho}$ sau $\hat{a}$. Vor exista de asemenea situaţii în care în locul acestor notaţii se vor folosi unele adaptate contextului.

Propoziţia 36. Dacă ρ este o relaţie de echivalenţă pe mulţimea A, iar $a, b \in A$, atunci $\hat{a} = \hat{b}$ sau $\hat{a}\cap\hat{b} = \emptyset$.

Demonstraţie: Dacă $a\rho b$, atunci $c \in \hat{a} \Leftrightarrow c\rho a \overset{b\rho a}{\Leftrightarrow} c\rho b \Leftrightarrow c \in \hat{b}$. Prin urmare, $\hat{a} = \hat{b}$.
Dacă $a \not\rho b$, să presupunem că există $c \in \hat{a}\cap\hat{b}$. Atunci $a\rho c$ şi $c\rho b$, de unde $a\rho b$, contradicţie. Rămâne deci că $\hat{a}\cap\hat{b} = \emptyset$. □

Definiţia 37. Numim **partiţie** a mulţimii nevide A orice mulţime $\mathcal{M}$ de submulţimi nevide ale lui A cu proprietăţile:
1. $A = \bigcup\limits_{B\in\mathcal{M}} B$.
2. Pentru orice $B, C \in \mathcal{M}$ cu $B \neq C$ avem $B\cap C = \emptyset$.

Observaţia 38. Propoziţia 36 se reformulează cu ajutorul noţiunii de partiţie astfel: „Mulţimea claselor de echivalenţă determinate de o relaţie de echivalenţă pe o mulţime A constituie o partiţie a lui A”.

Definiţia 39. Fie ρ o relaţie de echivalenţă pe mulţimea A. Notăm $\frac{A}{\rho}$ şi numim **mulţimea factor (cât)** a lui A în raport cu ρ mulţimea tuturor claselor de echivalenţă ale elementelor lui A în raport cu ρ.

Observaţia 40. Fie ρ o relaţie de echivalenţă pe mulţimea A. Funcţia $\pi : A \to \frac{A}{\rho}$, $\pi(a) = \hat{a}$ este surjectivă.

Definiţia 41. Fie ρ o relaţie de echivalenţă pe mulţimea A. Funcţia din observaţia 40 numeşte **surjecţia canonică** (sau **proiecţia canonică**) **a mulţimii factor** $\frac{A}{\rho}$.

Definiţia 42. Fie ρ o relaţie de echivalenţă pe mulţimea A. O submulţime $\mathcal{S}$ a lui A se numeşte **sistem complet şi independent de reprezentanţi (pentru elementele mulţimii** A**) relativ la relaţia** ρ dacă îndeplineşte condiţiile:
1. Pentru orice două elemente distincte $s, t \in \mathcal{S}$ avem $s \not\rho t$.
2. Orice element al lui A este echivalent cu un element al lui $\mathcal{S}$.

Observaţia 43. În cuvinte, dată fiind o relaţie de echivalenţă pe o mulţime A, un sistem complet şi independent de reprezentanţi relativ la ρ este o submulţime a lui A alcătuită cu câte exact un element din fiecare clasă de echivalenţă.

Observaţia 44. Dacă ρ este o relaţie de echivalenţă pe mulţimea A iar $\mathcal{S}$ este un sistem complet şi independent de reprezentanţi relativ la ρ, atunci funcţia $f : \mathcal{S} \to \frac{A}{\rho}$, $f(s) = \hat{s}$ este bijectivă.

3.1. **Exemple importante de relaţii de echivalenţă.**

3.1.1. *Egalitatea.*

Exemplul 45. Dată fiind o mulţime nevidă, relaţia de egalitate pe aceasta este o relaţie de echivalenţă.

Observaţia 46. Unicul sistem complet şi independent de reprezentanţi pentru relaţia de egalitate pe mulţimea A este chiar A.

3.1.2. *Congruenţa modulo n.* Fie $n \in \mathbb{Z}$. Considerăm pe mulţimea $\mathbb{Z}$ relaţia ρ_n dată astfel: $a\rho_n b \overset{\text{def}}{\Leftrightarrow} n | b - a$.

Definiţia 47. Relaţia ρ_n se numeşte relaţia de **congruenţă modulo** n.

Observaţia 48. Pentru orice $n \in \mathbb{Z}$ avem $\rho_{-n} = \rho_n$.

Notaţie: În mod tradiţional faptul că numerele întregi a şi b sunt congruente modulo n se notează $a \equiv b \pmod{n}$. Începând din momentul de faţă vom folosi şi noi această notaţie, renunţând la provizoriul ρ_n.

Propoziţia 49. Pentru orice $n \in \mathbb{Z}$ relaţia de congruenţă modulo n este o relaţie de echivalenţă.

Demonstraţie: Fie $n, a, b, c \in \mathbb{Z}$.
Evident, $n|0 = a-a$, de unde $a \equiv a \pmod{n}$, deci relaţia de congruenţă modulo n este reflexivă.
Dacă $a \equiv b \pmod{n}$, atunci $n|b-a$, de unde $n|-(b-a) = a-b$, deci $b \equiv a \pmod{n}$. Prin urmare, relaţia în discuţie este simetrică.
Dacă $a \equiv b \pmod{n}$ şi $b \equiv c \pmod{n}$, atunci $n|b-a$ şi $n|c-b$. De aici, $n|(b-a)+(c-b) = c-a$, deci $a \equiv c \pmod{n}$. Prin urmare, relaţia de congruenţă modulo n este tranzitivă. $\square$

Observaţia 50. Fie $n \in \mathbb{N}^*$. Atunci:
a) Clasa de congruenţă modulo n a elementului $a \in \mathbb{Z}$ este $a + n\mathbb{Z}$ (ea constă în elementele care dau acelaşi rest ca şi a la împărţirea prin n).
b) $\dfrac{\mathbb{Z}}{\equiv \pmod{n}} = \{\widehat{0}, \widehat{1}, \ldots, \widehat{n-1}\} = \{n\mathbb{Z}, n\mathbb{Z}+1, \ldots, n\mathbb{Z}+n-1\}$.
c) Sistemul complet şi independent de reprezentanţi cel mai frecvent folosit în context este $\{0, 1, \ldots, n-1\}$; el este alcătuit din resturile ce se pot obţine împărţind numerele întregi la n.

Observaţia 51. Congruenţa modulo 0 este de fapt egalitatea pe $\mathbb{Z}$. Prin urmare, conform observaţiilor 44 şi 46, $\dfrac{\mathbb{Z}}{\equiv \pmod{0}}$ este în bijecţie cu $\mathbb{Z}$.

Definiţia 52. Mulţimea factor a lui $\mathbb{Z}$ în raport cu congruenţa modulo n se numeşte **mulţimea claselor de resturi modulo** n.

Vom folosi notaţia[3] $\mathbb{Z}_n$ pentru a desemna mulţimea claselor de resturi modulo n.

---

[3] În teoria numerelor, această notaţie este rezervată mulţimii întregilor n-adici (în situaţia în care n este număr prim). În acel context, inelul claselor de resturi modulo n se notează $\dfrac{\mathbb{Z}}{n\mathbb{Z}}$ sau $\dfrac{\mathbb{Z}}{(n)}$. Noi nu ne vom întâlni cu această situaţie la cursul de Algebră, deci notaţia este neechivocă.

3.1.3. *Relaţia de echivalenţă asociată unei partiţii.* Fie $\mathcal{P}$ o partiţie a mulţimii nevide A. Definim pe A relaţia

$$a \sim_{\mathcal{P}} b \overset{\text{def}}{\Leftrightarrow} \exists B \in \mathcal{P} \quad a, b \in B.$$

Propoziţia 53. Relaţia $\sim_{\mathcal{P}}$ este de echivalenţă pe A.

Temă: Demonstraţi propoziţia 53!

Definiţia 54. Relaţia $\sim_{\mathcal{P}}$ se numeşte **relaţia de echivalenţă asociată partiţiei** $\mathcal{P}$.

Propoziţia 55. Dată fiind o mulţime nevidă A, mulţimea relaţiilor de echivalenţă pe A şi mulţimea partiţiilor lui A sunt în corespondenţă bijectivă.

Demonstraţie: Considerăm funcţia Φ care asociază fiecărei relaţii de echivalenţă pe A partiţia lui A în clasele de echivalenţă relative la relaţia respectivă. Considerăm de asemenea funcţia Ψ care asociază fiecărei partiţii $\mathcal{P}$ a lui A relaţia $\sim_{\mathcal{P}}$. Atunci Φ şi Ψ sunt inverse una celeilalte (lăsăm detaliile în seama cititorului). $\square$

3.1.4. *Relaţia de echivalenţă asociată unei funcţii.* Considerăm mulţimile nevide A şi B şi funcţia $f : A \to B$. Definim în acest context relaţia

$$a_1 \rho_f a_2 \overset{\text{def}}{\Leftrightarrow} f(a_1) = f(a_2).$$

Propoziţia 56. Relaţia ρ_f este de echivalenţă.

Temă: Demonstraţi propoziţia 56!

Relaţia ρ_f ne permite să prezentăm un rezultat foarte util pentru definirea de funcţii pe mulţimi factor:

Teorema 57. (Proprietatea de universalitate a mulţimii factor) Fie ρ o relaţie de echivalenţă pe mulţimea A, $\pi : A \to \dfrac{A}{\rho}$ surjecţia canonică, $f : A \to B$ o funcţie şi ρ_f relaţia de echivalenţă asociată acesteia.
i) Dacă $\rho \subseteq \rho_f$, atunci există $u : \dfrac{A}{\rho} \to B$ astfel încât $u \circ \pi = f$.
ii) u este injectivă dacă şi numai dacă $\rho = \rho_f$.
iii) u este surjectivă dacă şi numai dacă f este surjectivă.

Bibliografie

[1] T. Dumitrescu, *Algebra*, Ed. Universităţii din Bucureşti, 2006.
[2] P. Halmos, *Naive set theory*, Springer Verlag, 1960.
[3] C. Năstăsescu, C. Niţă, C. Vraciu, *Bazele algebrei*, Ed. Academiei, Bucureşti, 1986.
[4] C. Năstăsescu, *Introducere în teoria mulţimilor*, Ed. Didactică şi Pedagogică, Bucureşti, 1974.